

ТВОЄ МАЙБУТНЄ: ЯК ЗАЛУЧИТИ МОЛОДЬ ДО СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ГРОМАДИ

У низці проведених останніми роками фокус-групових досліджень за різними проєктами технічної допомоги, під час обговорення партисипативних потреб територіальних громад представники органів місцевого самоврядування (ОМС) та інституцій громадянського суспільства (ІГС) вказували на проблеми із залученням молоді до участі у прийнятті відповідальних рішень, у т. ч. щодо стратегування місцевого розвитку.

Планування розвитку дозволяє територіальній громаді краще усвідомити його цілі, зрозуміти свої конкурентні переваги, а також небезпеки та загрози, які можуть на неї очікувати; сприяє ефективному та економному використанню власних і зовнішніх фінансових, людських та інших ресурсів, впровадженню моніторингу цього процесу.

За словами значної частини респондентів/ок, молодь у більшості громад є пасивною й не бере участь у розв'язанні поточних проблем міського життя, не говорячи вже про стратегічне планування розвитку своєї громади.

Коли громадські активісти збирають мешканців для участі в суспільно корисних заходах (прибирання сміття у парку, облаштування лавочок, обрізка гілля та обкопування дерев тощо), то зазвичай виходять люди середнього віку й пенсіонери. На жаль, молодь такі ініціативи майже не відвідує.

Хто ж належить до цієї категорії громадян і чим відрізняється молодь як соціальна група?

Молодь – вікова категорія населення держави, на яку безпосередньо спрямована молодіжна політика. Ефективна молодіжна політика повинна мати щонайменше такі основні компоненти:

- якісні фінансова та кадрова політика;
- розвиток інфраструктури, необхідної для молоді;
- механізми залучення молоді до процесу прийняття рішень.

Молодіжна політика на місцях має бути спрямованою на те, щоб молодим людям сьогодні захотілося би бачити себе в майбутньому власної громади гідними її представниками, вдосконалювати свої компетентності та реалізовувати себе відповідно до своїх намірів та уподобань.

Вікові межі для молоді в Україні становлять 14-35 років. Рада Європи та країни Європейського Союзу визначають молодь як осіб, що мають 13-30 років. На нашу думку, у цьому мінливому світі 35 років – це вже досить зрілий вік. І європейські норми (30 років) більше відповідають реаліям сьогодення.

¹ Закон України «Про основні засади молодіжної політики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>.

² Словник термінів, які використовує Рада Європи у сферах молодіжної політики, прав людини та неформальної освіти. URL: <https://rm.coe.int/ukr-eng-dictionary-of-terminology-used-by-the-council-of-europe-in-the/1680a1b388>.

Німецький соціолог Карл Манхейм у першій половині ХХ ст. висловив думку, що молодь є своєрідним резервом, який виступає на передній план, коли суспільству необхідно пристосовуватися до змін чи якісно нових обставин. У разі змін молодь виконує функцію оживляючого посередника соціального життя. При цьому молодь за своєю природою не є ні прогресивною, ні консервативною, вона готова до будь-якого починання. Тому динамічні суспільства мають активізувати й організувати молодих людей.

Чому молоді люди не виявляють ініціативи і не особливо бажають брати участь у процесі прийняття рішень стосовно стратегічного планування розвитку громади?

У молодих людей можуть бути різні причини неучасті, зокрема:

- нестача впевненості у собі та брак досвіду партисипації;
- перебування у важких обставинах, що не дозволяє брати на себе відповідальність;
- брак яскравих прикладів для наслідування;
- нестача лідерів, які могли би повести за собою та згуртувати молодь в ефективну команду;
- негативні погляди дорослих родичів щодо громадської участі на кшталт «А воно нам треба? Від нас все одно нічого не залежить»;
- відсутність мотивації;
- відсутність зацікавленості у співпраці з боку керівництва громади.

Як подолати/зменшити вплив цих бар'єрів?

Щоб розвивати впевненість у собі, молодим людям варто спершу долучитися до справ, які їм подобаються. Зокрема любителям тварин можна почати відвідувати притулок для собак. І таких небайдужих у вашій громаді може бути досить багато. А разом можна більше допомогти роботі притулку – звернутися до місцевої влади для розв'язання проблем з фінансуванням його діяльності. І це буде громадська позиція молодих членів громади, яку не просто відхилити. Успіх першої спільної справи, до виконання якої долучилися молодий житель або жителька, посилить їхню зацікавленість та подальшу активність.

Місцевій владі треба наводити приклади кращих практик участі молоді у вирішенні проблем місцевого значення. Це можуть бути повідомлення на сайті міської ради, у соцмережах, месенджерах. У невеликих містах, де майже всі знають один одного, це будуть взірці для наслідування, лідери громадської думки. Молодь об'єднуватиметься навколо таких лідерів.

Треба також викорінювати патерналістські та утриманські позиції старшого покоління, щоб подолати їхній вплив на молодь. Ці негативні наслідки радянського минулого треба розвіювати, починаючи з дитинства.

Відсутність мотивації може бути пов'язана з тим, що молодь не бачить реальної можливості впливу на систему влади через вибори чи участь у політичних партіях. Зрозуміло, що це демократичні інститути, але молодь не відчуває, що таким чином може зробити значущий внесок у прийняття рішень. Ну що там мій один голос! Але треба пам'ятати, що і один у полі воїн!

Іноді буває так, що місцева влада не зацікавлена у співпраці з молоддю і керується принципом «Не буди лиха, поки воно тихе». Інтерес молоді до участі у плануванні розвитку своєї громади пропорційний створеним владою реальним можливостям впливу для молодих людей.

³ <http://profil.adu.by/mod/book/view.php?id=3370&chapterid=9795>

Залучення молоді важливо організовувати у такий спосіб, щоби вона могла і хотіла цього. Треба проводити попереднє інформування й використовувати ті канали комунікації, якими користується саме молодь – соціальні мережі, месенджери тощо. Потрібно обирати такі формати участі, які дають змогу молоді переконатися, що її почули, а не тільки задовольнити потребу органу влади висловитися.

Починати залучення молоді потрібно від самого початку розробки стратегії: ще на етапах збору і систематизації проблем та визначення стратегічних цілей розвитку. При цьому важливо, щоб молоді учасники, як і інші охочі, могли зареєструватися і долучитися до обговорення – потрібен діалог, завдяки якому громада матиме можливість домовитися про пріоритети розвитку міста.

І наостанок: у дослідженні «Вплив війни на молодь в Україні», яке проведено у квітні 2023 р. серед представників молоді на території, підконтрольній уряду України, та представників молоді, яка виїхала за кордон через повномасштабне вторгнення, респондентам поставили запитання: «Чи готові ви особисто долучитися до процесу відновлення у вашій громаді?» У результаті переважна більшість молоді (72%) вважає, що вони готові долучатися до процесу відновлення у своїй громаді. При цьому лише 1% відповіли, що вже це роблять.

Сподіватимемося, що за наявності належних умов для громадської участі кількість молодих людей, які плануватимуть своє життя у власній громаді, зросте. Молодість щаслива тим, що у неї є майбутнє.

Створення матеріалу стало можливим завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). ВБО «Інститут місцевого розвитку» реалізує проєкт «Громада – влада: діалог, довіра, дія» за підтримки проєкту USAID «Демократичне врядування у Східній Україні».